

מראי מקומות - מועד קטן

יג.

המועד כדי שיהי' מותר לו לקנותם. אולם ע' במגיד משנה (י"ט ז', כ"ב), שכ' דדברים אלו [וכיוצא] דוקא, דשאר דברים, אע"פ שאינו צריך להם עכשיו, אבל כיון שהוא צריך להם, רשאי הוא לקנותן, לפי דאף ביו"ט אין מקח וממכר אסור אלא מדרבנן, א"כ כל שהוא צריך לו, או להשתכר, שמוצאו בזול, מותר הוא לקנותו. אבל בכתיים וכדו', דאושא מילתא, לא התירו לקנות אלא לצורך המועד, או לצורך המוכר, וע' ברמ"א (או"ח תקל"ט, י"ב) שהביא דברי המ"מ לדינא [אולם ע' במ"ב שם שכ' בשם האחרונים שלא להקל בשאר כלים שלא לצורך המועד א"כ שלא יהי' יכול למצאם בזול אחר המועד. וע"ע בערוך השלחן (שם, י"ט) דכ' דאף הרמ"א לא כ' אלא ד"נהגו" כן, אבל לא שהי' זה בהסכמת רבותינו].

ו. אין לוקחין בתים

ע' במשנה ברורה (תקל"ט, מ') שהביא ד"א דמן העכו"ם הכל מותר, משום שהוא כמציל מידם. וע"ש בביאור הלכה שהאריך בזה, ומסיק דדין זה לא ברור לדינא, חוץ מלקיחת בתים ושדות בא"י, משום ישוב א"י, אבל בלא"ה אינו ברור. אולם ע' בערוך השלחן (שם, י"ט), דכ' דמאינו יהודי הכל שרי, משמע אף לדינא.

ז. או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל

כ' הביאור הלכה (תקל"ט, י"ב, ד"ה שאין) בשם המג"א דלאו דוקא שאין לו מה יאכל, אלא אפי' אם יש לו מה יאכל, אלא שרוצה להרויח כדי להוציא יותר על שמחת יו"ט, שרי.

ח. שכר פעולה שאין לו מה יאכל מהו

פ"י הריטב"א, דזה גרע ממוכר, שהוא לצורך עצמו, אבל כאן, הרי הוא עושה בממון אחרים, ולכן בעי' לן דאולי גרע ואסור במועד. עוד כ', שאין הלוקח עושה בדבר כ"כ. וצ"ע כוונתו בזה, ואולי כוונתו כמש"כ הנמוקי יוסף (נ: בדפי ה"ף), דשאלת הגמ' היא דאולי דוקא במתני', דעושה מקח וממכר, שאינו מלאכה גמורה, ככה"ג מותר לצורך מי שאין לו מה יאכל, אבל אולי לעשות מלאכה ממש שאני.

ט. שכר פעולה שאין לו מה יאכל מהו

ע' בביאור הלכה (סוף סי' תקמ"ב), שהביא מח' בביאור הא דתנן לקמן (יח:): "שאיין לו מה יאכל" (הובא בהמשך הגמ'), דהמג"א פ"י דהיינו שאין לו מה יאכל ממש, אפי' לחם ומים. אבל האליהו רבא פ"י שאין לו כדי צרכו ליו"ט. וכ' הביאור הלכה דנראה דהירושלמי ס"ל כפי' הא"ר במתני', דהא הק' דאם מתירין לכתוב שטרות לסופר שאין לו מה יאכל, א"כ אתה

א. צרם און בכור, קנסו בנו אחרי מושם דאיסור דאורייתא

כ' תוס' בחגיגה (יח:). דמשמע מכאן דאיסור מלאכה בחוה"מ אינו אלא מדרבנן. אבל כ' לדחות, דאולי כאן שהוא דבר האבד, אלא דמכיון מלאכתו למועד, ודאי הוא מדרבנן, כיון דסכ"ס הוי עכשיו דבר האבד, אבל כ' דמ"מ משמע דכל איסורו הוא מדרבנן.

ב. נקטינן, הטיבה ומת בנו זורעה, אלמא

לדידי' קנסו רבנן, לכרי' לא קנסו

העיר השפת אמת בבכורות (לד:), מהו הדמיון, הלא יש לחלק דבבכור שפיר אסור זו הבהמה, וממילא גם הבן נפסד, אבל התם דעיקר הקנס על האיש שלא יזרעה, ולא שייך האיסור על השדה, א"כ להכי לבנו לא קנסו, והניח בקו'.

ג. ה"נ לדידי' קנסו רבנן, לכרי' לא קנסו רבנן

ע' בבית יוסף (או"ח סוס"י תקל"ח), שהביא מר' ירוחם שהביא מ"מ דמה שאין קונסין בנו אחריה, זהו רק בדבר האבד, אבל בדבר שאינו אבד, אם עשאו בחול המועד, שפיר קונסין בנו אחריה. וכ' ר' ירוחם דזהו לכאור' רק למ"ד דעשיית מלאכה בחוה"מ הוא מן התורה, דאז הוי כצורם און בכור. וכ' הב"י דלא דקדק בשמועתו, דהא קי"ל דאף בצרם און בכור לא קנסין בנו אחריה, וא"כ ודאי במלאכת חוה"מ בכל ענין לא קנסו בנו אחריה. וע"ע בביאור הלכה (סוס"י תקל"ח) מה שהביא מהאחרונים ליישב קו' הב"י, אולם כ' לדחות תירוצם, ונקט לדינא כהב"י.

ד. נקטי', טימא טהרותיו ומת, לא

קנסו בנו אחריה, מ"ט, וכו'

כ' הריטב"א דזהו לדברי הכל, ואפי' את"ל דבאידיך לעיל קנסו בנו, ובעי' לאשמעינן דהיזק שאינו ניכר לא שמי' היזק. וכ' הקרן אורה דמבואר מדברי הריטב"א דשייך טפי לקנוס בנו אחריה בשאר ציורים מבהא דהיזק שאינו ניכר. אולם כ' הקר"א דלכאור' י"ל להיפוך, דבעצם שייך כאן טפי לקנוס בנו אחריה, דהא כיון דחזו"ל כבר חייבו אביו לשלם מדרבנן, ונכסי דבר איניש אינון ערבין בי', א"כ לכאור' י"ל דגם בנו הי' צריך לשלם, קמ"ל (ולא ביאר החילוק כ"כ, למה כאן שייך לומר שכבר חל החיוב טפי משאר ציורים בגמ'. ואולי החילוק הוא דכאן יש מי שתובעו, וכבר חל החיוב לשלם לו, וצ"ע).

ה. אין לוקחין בתים, עבדים, וכו', אלא לצורך המועד

כ' תוס' בשם ר' יוסף דה"ה בשאר דברים, צריך שיהי' לצורך

מראי מקומות - מועד קטן

יג. (המשך)

מלאכה שיש היתר לעשותה כדרכו בחוה"מ, ולכן רק מבונה כותל הגוהה לרה"ה, שמותר לבנותו כדרכו, שייך להק' משם.

יא. אין מפנין מבית לבית

פי' הנמוקי יוסף (ו: בדפי הרי"ף) דהיינו שאין מפנין כלים ותבואה, וכ' דטעם הדבר הוא משום טירחא. ועפ"ז פי' סיפא, דמפנה הוא לחצרו, שהוא לבית שבחצר, כדאי' בגמ', ומשום דלית בה טירחא כולי האי. וע"ע במשנה ברורה (תקל"ה, ב') דכ' דהאיסור הוא מחצר לחצר דוקא, ומשום שהוא דרך רה"ה, ועי"ז איכא פירסום, אבל אם יש פתח בין חצר לחצר, מותר לפנות מזו לזו, ואפי' דרך כמה חצרות מותר (ולכא' צ"ע, דאם הטעם משום טירחא, א"כ מה לי אם הוא דרך רה"ה או לא, ומשמע קצת שיש איזה צירוף בין הטעמים, דאסור משום טירחא באופן שהוא מפורסם, וצ"ע בזה).

יב. אין מביאין כלים מבית האומן

פרש"י בפסחים (נה: ד"ה לחצר), דהטעם הוא מפני הטורח. אבל הנמוקי יוסף כאן (ו: בדפי הרי"ף) כ' דהטעם הוא משום שיחשבו הרואים שבעל הבית נתן לתקן אותם במועד, ויאמר שהאומן תיקן במועד.

מתיר כל המלאכות למועד, דהא רוב אומנים עושים מלאכותם בכדי פרנסתם. ואם כדברי המג"א, א"כ אין קו' הירושלמי ק' כלל, שהרי רוב אומנים יש להם לחם ומים, אע"כ פי' המשנה כדעת הא"ר. אבל נתקשה בזה, ולכן הי' מוכרח לפרש פי' אחר במשנה, ומסיק דלפי דעת הירושלמי אין סברא להתיר בשביל מי שאין לו כל צרכו (ולפי הירושלמי י"ל שאין שום מקור שיש היתר לעשות מלאכה כלל לצורך פועל שאין לו מה יאכל), ולא מצינו דהבבלי חולק על זה (ולכא' כוונתו לומר, דאף דבבבלי ודאי יש היתר של פועל שאין לו מה יאכל, אבל יתכן לומר דס"ל כהמג"א, ולכן מותר רק במקום שאין לו לחם ומים ממנו, ורק במקום וממכר מתירין אף למי שרוצה להוציא טפי לשמחת יו"ט).

י. אלא מעתה בנין לישתרי, שכן

כותל הגוהה לרה"ה, וכו'

הק' הריטב"א, למה נקט בונה, הרי יכול להק' מכל המלאכות שמותרות במקום דבר האבד, דא"כ לישתרי כל המלאכות בערב פסח. ותי' דיתכן לומר דמתני' ר' יהודה היא, דס"ל דאין מתירין דבר האבד אלא בשינוי, ואין מתירין מלאכה בע"פ אלא